

MATS JOHANSSON:

Till sist

några personliga kommentarer till vad som kan komma att visa sig ha varit den viktigaste politiska händelsen i västvärlden under efterkrigstiden.

En fingervisning om utgången av valet gavs när resultatet av en omröstning bland 130 000 av landets skolelever i första till sjätte klass publicerades några dagar före valet; Ronald Reagan fick 70 procent av rösterna.

När den först klara valkretsen i landet, en liten by i New Hampshire, räknades strax efter midnatt på tisdagen fick Reagan 43 av 44 avgivna röster.

Tolv minuter över åtta på tisdagskvällen, någon timme efter att vallokaler stängt i halva landet, kunde TV-bolaget ABC först av alla förklara Reagan som vinnare sedan han, enligt prognoserna stat för stat, fått mer än hälften av de 538 elektorer som samlas den 5 december för att rösta fram USA:s president. Den 7 januari samlas kongressen för att räkna elektorsrösterna.

Det ser onekligen ut som om Reagan blir omvald, till de flesta politiska journalisters stora sorg. Redan har kampen börjat om hur resultatet skall tolkas, men denna seger klarar inte medierna att ta ifrån honom.

Det var ju faktiskt en av de största i USA:s moderna historia i röster räknat (59-41), den största i elektorer (525-13) och stater (49-1). Och republikanerna ökade med 13 platser i representanthuset.

Snöbollseffekten vidgade till slut Reagans ledning i opinionsmätningarna, från runt 5 procent som sämst vid årets början till c:a 10 procent under demokraternas primärvalskampanj, något mer efter partikonventen och 15-20 procent när

spurten satte in efter Labor Day i början av september.

Det tycks som om Reagans övertag har ökat ju mera massmedia visat av Mondales jublande publik, ju fler kommentatorer som tagit hans parti.

Den viktigaste bakomliggande opinionsfaktorn speglas dock av en annan siffra - den som mäter hur stor del av folket som i största allmänhet ger presidenten godkänt för skötseln av ämbetet. Den siffran har sedan valårets början legat stadigt förankrad över 50 procent och ökat.

I praktiskt taget alla mätningar som berör sakfrågor har Reagans ståndpunkter också vunnit majoritet - i nästan alla sakfrågor. På det utrikespolitiska området, där Mondale skulle knäcka Reagan i den andra TV-debatten, visar siffrorna att den majoritet som anser att Reagan bättre än Mondale kontrollerar kärnvapenrustningen och håller USA utanför krig ökade betydligt efter debatten.

Det rör sig alltså inte bara om en siffermässigt överväldigande seger för personen och ledaren Reagan, utan också om ett massivt folkligt stöd för hans politik - ett starkt mandat för den amerikanska konservatismen som ideologi.

Reagans seger 1980 bekräftade att neo-konservatismen har begravt den amerikanska "liberalismen" på det intellektuella planet. 1984 kördes den över också på det praktisk-politiska planet.

Det är när det gäller styrkan i det konservativa mandatet som de anti-konservativa krafterna i massmedierna i USA och Sverige kommer att försöka förneka fakta. Det amerikanska mediaetablissemanget stödde Humphrey mot Nixon

1968 och förlorade. Det stödde McGovern mot Nixon 1972 och förlorade ännu större. Det stödde Ted Kennedy mot Jimmy Carter både 1976 och 1980 och förlorade. Det försökte förlöjliga Ronald Reagan 1980 och misslyckades.

Efter fyra års kamp mot honom har det tappat sin trovärdighet. Det kan inte längre störta presidenter, inte sådana som är bättre i TV än TV:s egna journaliststjärnor i alla fall.

New York Times' Tom Wicker gav uttryck för besvikelsen på valnatten, när han hävdade att det är TV och inte verkligheten som styr amerikansk politik. Folket skulle alltså inte uppleva sin egen verklighet, utan förblindas av vad Reagan säger i TV – däremot inte av vad TV-kommentatorerna säger!

Det intelligentaste TV:s toppkvinna Barbara Walters kunde komma på var att detta val var ett genombrott för Geraldine Ferraro. I så fall önskar man henne fortsatta genombrott, med tanke på att hon klart förlorade TV-debatten mot Georg Bush och varken tog hem sin hemstat, en majoritet av kvinnorösterna eller ens de italiensk-amerikanska rösterna. Av de demokratiska väljarna svarade 86 procent att valet av Ferraro som vice-presidentkandidat inte hade någon betydelse för deras beslut att stödja Mondale!

Veteranankåret David Brinkley hävdade att Mondales förlust berodde på att det går att hålla eldande tal om de fattiga, men inte om medelklassen. Men det är just vad Reagan lyckats med – i 20 år.

CBS' Bill Moyers, en av de mesta Reagan-ätarna i TV, fann att det var rasismen i södern som avgjorde valet – den vita alltså, inte den svarta – och

tröstade sig med att spå republikanskt nederlag i kongressvalen om två år.

De hade det inte så lätt denna kväll, gamlingarna i mediaeliten. De har inte bara svårt att dölja sin partiskhet, utan verkar överhuvudtaget ha problem att förstå vad som händer i samhället.

Kanske de kunde lära av den demokratiska New York-guvernören Mario Cuomos gamle far, som tillfrågad om sin sons eldande tal om de fattiga på det demokratiska konventet i mars, klargjorde läget:

”Demokraterna må ha gjort mig till medelklass – men det är republikanerna som skall hålla mig kvar där.”

Opinionsundersökarna har haft stor spridning på siffrorna. Men samtliga av de stora har lyckats bättre än 1980.

För fyra år sedan vann Reagan med 51–41 över Carter. Bäst då var Reagans egen mätman Richard Wirthlin, som hade de exakta siffrorna. Fyra av de fem övriga pendlade mellan 1–6 procent för Reagan, samtliga utanför felmarginalen. Washington Post lyckades tom tippa Carter som segrare 42–39.

I år klarade tidningen i alla fall, trots sina demokratiska slagsida, att gissa rätt gubbe. Men det var Gallup som hade den bästa kristallkulan.

Siffrorna: USA Today 60–35, Gallup 59–41, CBS/NYT 58–37, NBC 58–34, Harris 55–44, ABC/Post 54–40.

Vad långa serier av opinionsmätningar visar är att alltfler väljare sakta men stadigt kallar sig republikaner eller konservativa, medan allt färre kallar sig demokrater eller liberaler.

Inte nog med att myten om sakfrågornas ringa betydelse punkterats – parti och ideologi spelar också en ökad roll för

högervinden. Det har betydelse inför 90-talet, inte minst när det gäller rekryteringen av nya politiker.

Det är liksom inte inne att satsa på en karriär som demokratpolitiker idag, än mindre att vara vänsteraktivist bland ungdomar. På det en gång så radikala Berkley-universitetet i Kalifornien, som Ronald Reagan städade upp som guvernör, är det högerstudenterna som tagit över den politiska aktiviteten.

De konservativa framstegen är ingen plötslig slump, utan resultatet av en långsiktig samhällelig strukturförändring. De är logiska mot bakgrund av att det demokratiska partiet deklinerat under lång tid och dess ideologi, Roosevelt-liberalismen, blivit nostalgisk.

Visserligen håller demokrater fortfarande tre fjärdedelar av alla politiska ämbeten i landet, men ett välorganiserat republikanskt parti erövrar steg för steg alltmer av gräsrotsplanet. Det behöll sin klara majoritet i senaten och har med de nyvunna platserna i representanthuset ökat förutsättningen för en konservativ majoritet i kongressen. Ett 40-tal demokrater där känner nu trycket från höger. Ett belysande exempel är kongressmannen Phil Gramm från Texas, som i våras hoppade av från demokraterna och tog hem en storseger i senatsvalet som republikan.

I det historiska perspektivet blir framtiden ännu klarare. Det demokratiska partiet har efter kriget råkat ut för fem jordskreds-nederlag och på de senaste 20 åren bara fått två kandidater valda, de

konservativa sydstaterna Johnson och Carter.

Demokraterna håller på att förvandlas till ett minoritetsparti, invaderat av aktivisterna och gruppintressen. Omprövningen började på valnatten, men hur skall man kunna gå åt höger när man gjort sig av med sin tidigare betydelsefulla högerflygel? Hur skall man kunna undvika att komma till valet 1988 med ännu en östkustliberal som kandidat, Ted Kennedy eller Mario Cuomo, uppköpta av facket och med Jesse Jackson i bagaget?

Att den demokratiska valmaskinen kan komma tillbaka med kraft i kongressvalet 1986 i händelse av missnöje med ekonomin, är annan sak.

Reagan gjorde vad Eisenhower klarade 1956 och Nixon 1972 – att bli omvald. Därmed har han redan skrivit in sig i historieböckerna. Han har legitimerat den andra amerikanska revolutionen, revolt mot Socialstatens expansion.

Men svåra ekonomiska problem pockar på lösning, inte minst budgetunderskottet och basindustriernas konkurrensproblem. Utrikes måste han leverera något slags avspänningsavtal med Sovjet för att få ner ökningen av försvarsutgifterna och hålla kommunisterna stängna i Centralamerika utan öppet krig.

Klarar Reagan detta, blir han en av USA:s stora presidenter. Annars inte. Och då är det inte självklart att Georg Bush eller Jack Kemp i presidentvalet 1988 ger den amerikanska konservatismen ny segervind in i 90-talet. Men ett mandat har Reagan i alla fall skaffat sig.